

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

**ПРОБЛЕМИ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ**
XIX — початку XX ст.

Збірник наукових праць

Голова редколегії
член-кор. НАН України О.П. Реєнт

Засновано в 2000 р.

ВИПУСК 26

КИЇВ – 2017

Повна назва: Проблеми історії України XIX — початку XX ст.

Скорочена назва: Проблеми історії України XIX — поч. XX ст.

Періодичність: двічі на рік

Засновник і видавець: Інститут історії України НАН України

Адреса редакційної колегії та видавця: 01001, Київ, вул. Михайла Грушевського, 4, тел. (044) 279-19-02, E-mail: histukr.xix-xx@history.org.ua

Пропоноване видання є двадцять шостим випуском наукових студій відділу історії України XIX — початку XX ст. Інституту історії України НАН України. Воно продовжує традицію публікації результатів науково-дослідницької діяльності співробітників, аспірантів та здобувачів Інституту, працівників провідних вітчизняних наукових установ та викладачів вищих навчальних закладів України.

У збірнику висвітлено широке коло політичних, соціально-економічних і культурницьких питань з історії українських земель XIX — початку XX ст. Також представлено розвідки з методології, історіографії, джерелознавства та студії на воєнну тематику.

Редакційна колегія: *О. П. Ресніт* (голова редколегії), *В. В. Шевченко* (секретар редколегії), *В. Й. Борисенко*, *О. І. Гуржій*, *О. В. Добржанський*, *Г. Д. Казьмирчук*, *І. А. Коляда*, *В. П. Коцур*, *О. А. Удод*, *Л. Ф. Циганенко*, *В. С. Шандра*, *Н. А. Шип*

Рецензенти: д.і.н., професор *Б. І. Андрусин*, д.і.н., професор *В. С. Великочій*, д.і.н., професор *А. П. Коцур*

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту історії України НАН України (протокол № 12 від 8 грудня 2016 р.)

Збірник включено до Переліку наукових фахових видань України у галузі історичних наук (Наказ МОН України № 515 від 16.05.2016 р.)

Видання індексується у наукометричних і реферативних базах даних: Україніка наукова, РИНЦ, Slavic humanities index, Google Scholar

ISSN 2307-5791 (Print)
ISSN 2307-5805 (Online)

© Інститут історії України НАН України, 2017

Key title: Problemi istorii Ukraïni XIX — počatku XX st.

Abbreviated key title: Probl. istor. Ukr. XIX — počatku XX st.

Parallel title: Problems of the history of Ukraine of XIX — beginning XX cc.

Published 2 times a year

Founder and Publisher: Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine

Address of the Editorial Board and Publisher: 4 Mykhailo Hrushevskyyi str., Kyiv, 01001, Ukraine, tel. (044) 279-19-02, E-mail: histukr.xix-xx@history.org.ua

The offered edition is the twenty-sixth issue of scientific studios of Department of the History of Ukraine XIX — early XX c. to the Institute of History of Ukraine NAS of Ukraine. Edition continues tradition of publication of the results of scientifically research activity of employees, graduate and doctoral students of the Institute, workers of researches the leading domestic scientific establishments and teachers of higher educational establishments of Ukraine.

The collection covers a wide range of political, socio-economic and cultural background in the history of the Ukrainian lands of the nineteenth, early twentieth century. There are articles devoted to the methodology, historiography, sources and military studies.

ЗМІСТ

Розділ I

СТОРІНКИ ВІТЧИЗНЯНОЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ ІСТОРІЇ

<i>Ресит О. П.</i> Загальні тенденції розвитку, найголовніші осередки та реверсні особливості української торгівлі в ХІХ — на початку ХХ ст.	7
<i>Вергун С. І.</i> Корупція у діяльності транспортної жандармерії залізниць України (друга половина ХІХ — початок ХХ ст.)	26
<i>Глизь Ю. І.</i> Соціальна політика Київської міської думи (1871–1914)	34
<i>Добржанський С. О.</i> Міста Правобережної України: статистика та особливості розвитку (друга половина ХІХ — початок ХХ ст.)	57
<i>Довжук І. В., Борчук С. М.</i> Аграрний сектор Наддніпрянської України в середині ХІХ ст.	68
<i>Донік О. М.</i> Впровадження мереж централізованого водопостачання й водовідведення як важливий чинник модернізації міського господарства України (остання третина ХІХ — початок ХХ ст.)	81
<i>Молчанов В. Б.</i> Розвиток міст Донбасу у другій половині ХІХ — на початку ХХ ст.	113
<i>Савчук Н. І.</i> Законодавче регламентування виїзду за кордон у Російській імперії (друга половина ХІХ — початок ХХ ст.)	135
<i>Шандра В. С.</i> Цехова і реміснича управа як міщанські органи станового самоврядування українських міст ХІХ — початку ХХ ст.	142
<i>Шевченко В. В.</i> Вуличне освітлення як складова модернізації міст України (ХІХ — початок ХХ ст.)	156

Розділ II

СТОРІНКИ ВІЙСЬКОВОЇ ІСТОРІЇ

<i>Орлик С. В.</i> “Сухий закон” у системі фінансової політики російської окупаційної влади на теренах Галичини і Буковини в період Першої світової війни	171
<i>Усенко П. Г.</i> Одеса — стратегічний пункт чорноморської кампанії Великої війни	183

Розділ III ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ, НАУКИ ТА ОСВІТИ

- Милько В. І.* Гімназії українських міст у період модернізації Російської імперії (кінець XIX — початок XX ст.).....195
- Терещенко О. М.* Іван Нечуй-Левицький і цензура: деякі аспекти взаємин 210
- Лисенко О. В.* Культурна співпраця між київською інтелігенцією та чернігівським селянством на початку XX ст.....220

Розділ IV МЕТОДОЛОГІЯ. ІСТОРІОГРАФІЯ. ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО

- Дзира І. Я.* Узагальнюючі праці з українського літописання у вітчизняній історіографії кінця XIX — початку XX ст. 231

Розділ V РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

- Міжнародні відносини напередодні й у період Першої світової війни 1914–1918 рр. (у документах і спогадах сучасників): [хрестоматія] / авт.-уклад.: О. І. Овчаренко, О. В. Сухушина. — Черкаси: Вертикаль, 2016. — 708 с. (*Коляда І. А.*) 257
- Редакційна колегія.....260

CONTENTS

Section I

THE DOMESTIC SOCIAL AND ECONOMIC HISTORY

<i>Reient O. P.</i> The general tendencies of development, the most important centers and reverse features of Ukrainian trade in the XIX — early XX century	7
<i>Verhun S. I.</i> Corruption in the transport gendarmerie of railways of Ukraine (second half of XIX — early XX centuries).....	26
<i>Hlyz Y. I.</i> Social policy of Kyiv city council (1871–1914).....	34
<i>Dobrzhanskyi S. O.</i> Cities of the Right bank of Ukraine: statistics and features of development (second half of XIX — early XX centuries).....	57
<i>Dovzhuk I. V., Borchuk S. M.</i> Agrarian sector of Naddnipryanska Ukraine in the middle of the XIX-th century	68
<i>Donik O. M.</i> Introduction of the centralized water supply and drainage system as the important factor of modernization of municipal economy of Ukraine (last third of XIX — early XX)	81
<i>Molchanov V. B.</i> The development of the cities of Donbass in the second half of XIX — early XX century	113
<i>Savchuk N. I.</i> Legal regulation of traveling abroad in Russian empire (second half of XIX — early XX century).....	135
<i>Shandra V. S.</i> Workshop and handicraft councils as the self-government estate organ of petty bourgeoisie the Ukrainian cities of XIX — early XX century.....	142
<i>Shevchenko V. V.</i> Street lighting as a component of modernization of the Ukraine's towns (XIX — early XX c.)	156

Section II

MILITARY HISTORY

<i>Orlyk S. V.</i> The “prohibition law” in the system of financial policy of the Russian occupying authorities in the territories of Galicia and Bukovina during the World War First.....	171
<i>Usenko P. H.</i> Odessa — strategical post for campaign on the black sea at the Great War	183

Section III**HISTORY OF THE CULTURE, SCIENCE AND EDUCATION**

Mylko V. I. Gymnasium of Ukrainian cities during the modernization of the Russian Empire (late XIX — early XX centuries)..... 195

Tereshchenko O. M. Ivan Nechuy-Levitsky and censorship, some aspects of the relationship 210

Lysenko O. V. Cultural cooperation between intelligentsia of the Kyiv and peasants of the Chernihiv province in the early twentieth century 220

Section IV**METHODOLOGY. HISTORIOGRAPHY. SOURCE STUDIES**

Dzyra I. Ya. The generalized works from Ukrainian chronicle writing at the home historiography of the end of the XIX — the early XX century 231

Section V**REVIEWS**

International relations the eve and during the World War First of 1914–1918 (in the document and the memoirs of contemporaries): [reader] / Authors-compilers: O. I. Ovcharenko, O. V. Sukhushyna. — Cherkasy: Vertykal, 2016. — 708 p. (*Koliada I. A.*) 257

Editorial Board 261